

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS: DEĞERLERİN ADRESİ

Prof. Dr. M. Öcal Oğuz

1972 Sözleşmesi

- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi, UNESCO'nun en önemli kültürel miras koruma programlarından biridir ve 17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihlerinde toplanan 17. Genel Konferans sırasında kabul edilmiştir.
- Bu sözleşme ile korunması hedeflenen kültürel ve doğal miraslar şu şekilde tanımlanmıştır:

Kültürel Miras

- **Anıtlar:** Tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleri.
- **Yapı toplulukları:** Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları.
- **Sitler:** Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnaî evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik sitleri kapsayan alanlar. (1. Madde)

Doğal Miras

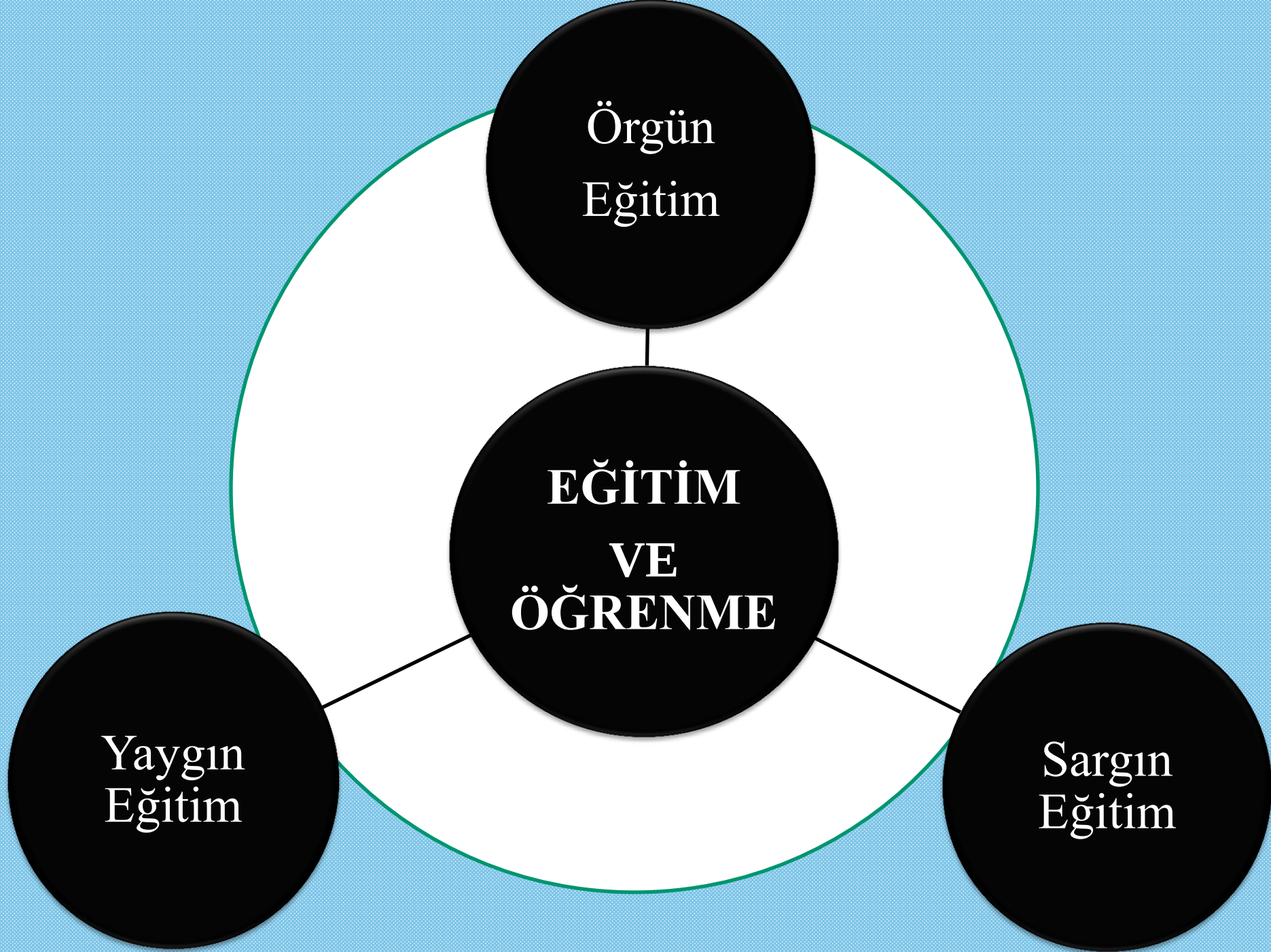
- Estetik veya bilimsel açıdan istisnaî evrensel değeri olan, fiziksel ve biyolojik oluşumlardan veya bu tür oluşum topluluklarından müteşekkil doğal anıtlar.
- Bilim veya muhafaza açısından istisnaî evrensel değeri olan jeolojik ve fizyografik oluşumlar ve tükenme tehdidi altındaki hayvan ve bitki türlerinin yetiştiği kesinlikle belirlenmiş alanlar,
- Bilim, muhafaza veya doğal güzellik açısından istisnaî evrensel değeri olan doğal sitler veya kesinlikle belirlenmiş doğal alanlar. (2. Madde)

Kültür Aktarımının Değişen Yüzü

- 1927 Nüfus Sayımı %75 Köylü, %25 Kentli
- 2016'da % 80 Kentli, %20 Köylü
- Modernleşme: Mühendislik ve yeni kent kurgusu
- Okullaşmada sıfır yaşa doğru: İki aylıkken ver, 22 yaşında döner diye bekle...
- Ana dilinden kreş diline: «Müfredat»
- Dedeyle/nineyle torunun açılan arası: Paylaşacak, aktaracak neyimiz var?
- Aktarımın durduğu üç geçiş dönemi: Doğum, düğün, ölüm
- Popüler alanda ve medyada çeşitlilik içinde kültürel mirasın yer alamaması

Ana dilinden kreş diline...

- 08.00’de kreşe bırakan, akşam 18.00’de alan bir annenin “ana dili” öğretimindeki etkisi azalmıştır.
- Sadece hafta sonları ve geceleri uyku saatlerinde anneleriyle beraber olan çocuklar dil öğrenme sürelerinin büyük çoğunluğunu kreşlerde geçirmektedirler.
- Bu nedenle çağdaş kent ortamında artık çocuklar için “ana dili”nden daha etkin olan bir “kreş dili” ortaya çıkmıştır.
- Dipnot: Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Kreş Müfredat Araştırması

Eğitim kurumlarının sustuğu yerler

- Çağdaş kentin **örgün** eğitim kurumları ve eğitim müfredatı, «doğdu görme», «bayramlaşma», «düğün» veya «cenaze» gibi geçiş dönemleriyle ilgili kültürel mirası aktarmıyor.
- **Yaygın** ve **sargın** öğrenme alanları da bu konularda eğitim kurumlarını takip ediyor.

Sürdürülebilir Kalınma ve «Değerler»

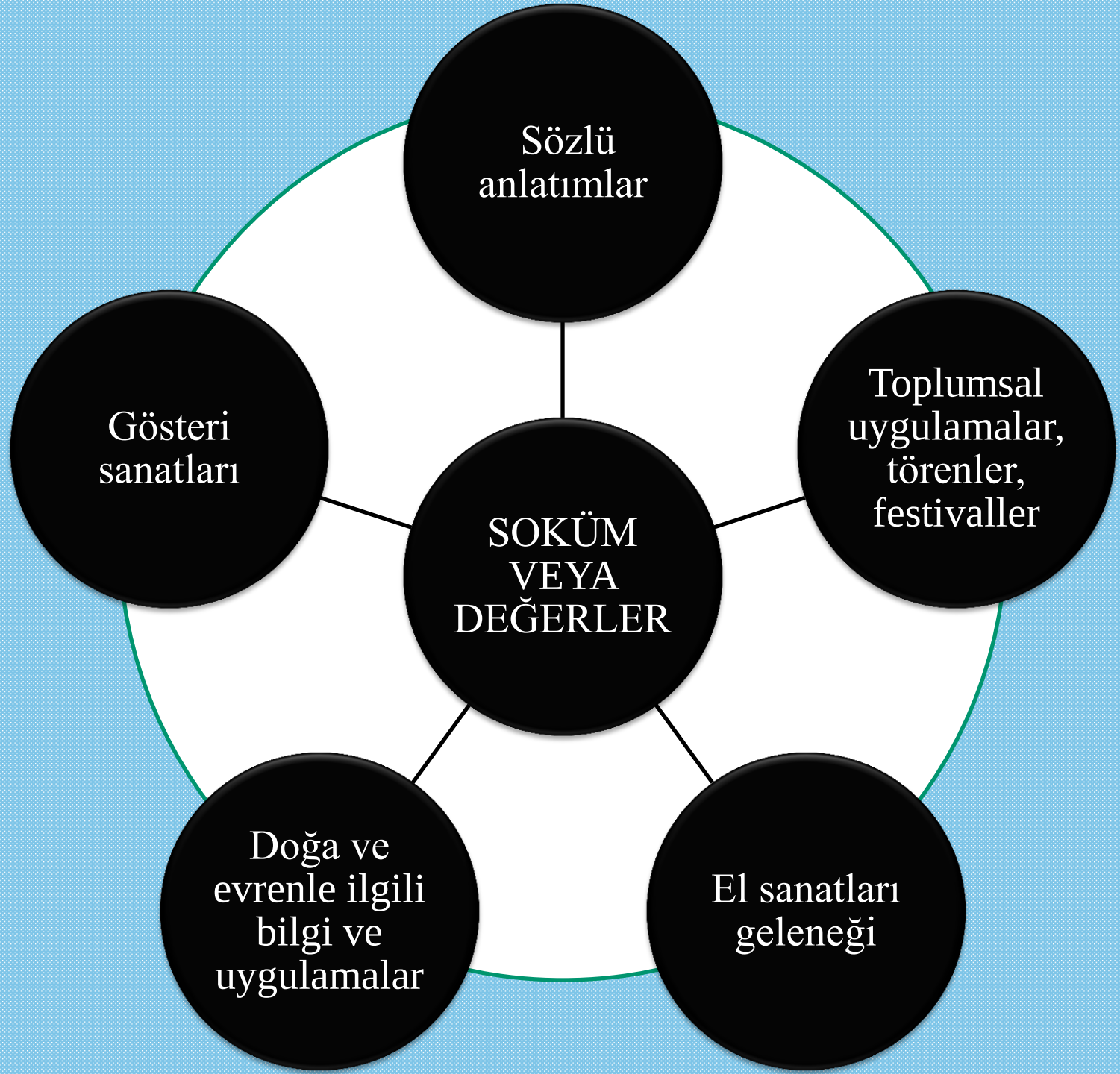
- Mimarın projesi varsa halkın da pvc'si var...
- Odalar: «yasaklı» salon, «ranza»lı çocuk odası...
- Mutfak kültürü: tencere, kiler, buzdolabı...
- Oyunsuz ve masalsız çocukluk: obezite ve depresyon...

Unutulanın hatırlanması...

- UNESCO 32. Genel Konferansı, 17 Ekim 2003 tarihli oturumunda **Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi**'ni kabul etti.
- Sözleşmenin adında yer alan “somut olmayan” terimi 1972 Sözleşmesinin ne denli “somut kültür”e odaklandığının bir diğer göstergesi olarak da okunabilir.

SOKÜM'ün tanımı

- Somut olmayan kültürel miras”, toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları **uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar** anlamına gelir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara **kimlik ve devamlılık duygusu** verir. (2. madde, 1. fıkra)

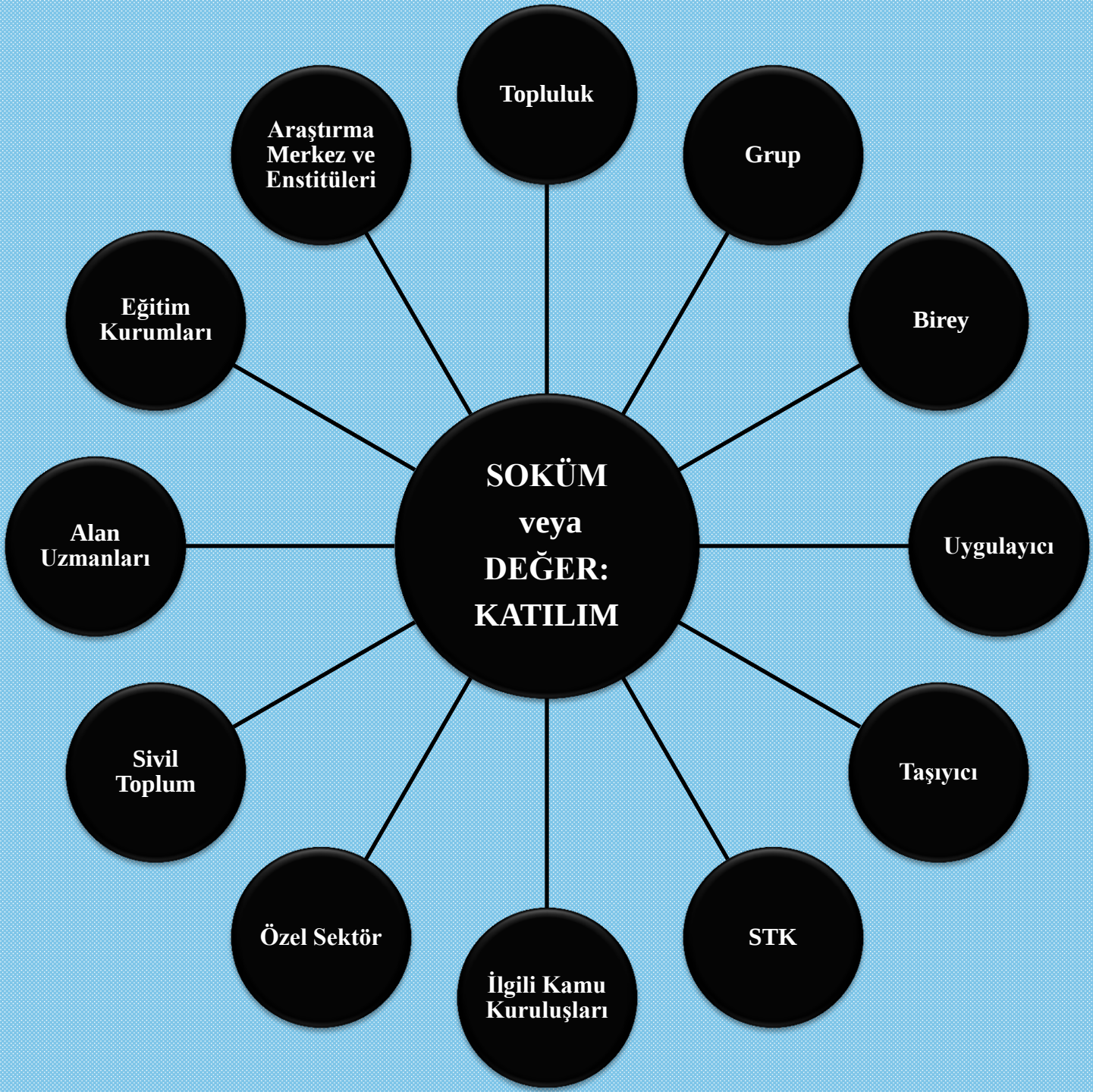

SOKÜM'ün korunması

- “Koruma” terimi, somut olmayan kültürel mirasın yaşayabilirliğini güvence altına alma anlamına gelir; buna kimlik saptaması, belgeleme, araştırma, muhafaza, koruma, geliştirme, güçlendirme ve özellikle okul içi ya da okul dışı eğitim aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarma olduğu kadar, *bu kültürel mirasın değişik yanlarının canlandırılması dahildir.* (2. madde 3. fıkra)

Batıdan Doğuya Kùltürler Çeşitlilik İçinde...

- Eros'un oku-Pirin badesi...
- Robin Hood-Köroğlu
- Pamuk Prenses- Nardaniye Hanım
- Şövalye-Alp
- Aziz-Veli
- Ağzında Gümüş Kaşık-Kadir Gecesi
- Günah Keçisi- Şamar Oğlanı
- Gelinlik Provası-Duvak Açma
- Bekârlığa Veda- Gelin/Damat Hamamı
- Noel Ağacı-Dilek Ağacı

Anayasada Değer

- Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve **değerlerinin** korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır. (Anayasa 63. Madde)

Değer

- Sevgi
- Saygı
- Sorumluluk
- Adalet
- Yardımseverlik/Dayanışma
- Doğruluk/Dürüstlük
- Güven/Özgüven
- Hoşgörü/Şefkat
- Alçakgönüllülük
- Kanaatkârlık/Paylaşma
- Çalışkanlık
- Vefa
- Fedakârlık
- Sabır
- Temizlik
- Tasarruf

Atasözü: Siftahı senden bereketi Allah'tan...

«Ben siftah yaptım komşumdan al» diyen
bakkalın **değerler**'i:

Yardımlaşma

Kanaatkârlık

Empati

Sevgi

Saygı

Değer: Sevgi...

Ben gelmedim davi için

Benim işim sevi için

Değer: Saygı...

Hürmette kusur etmemek...

Değer: Yardımlaşma...

Anadolu'da yaygın bir yardımlaşma biçimi imecedir.

İmece darda kalanın imdadına koşma, birlikte sorunların üstesinden gelme sanatıdır.

İnsanlığın bugün muhtaç olduğu değerlerden biri yardımlaşmadır.

Değer: Hoşgörü...

Yaradılanı hoş görmek... Yaradandan ötürü...
Gel...

Değer: Sorumluluk...

Fırat'ın kıyısındaki koyun...

Değer: Adalet...

Kutadgu Bilig: Adalet göğün direğidir

Değer: Alçakgönüllülük...

Bana rahmet yerden yağar...

Değer: Özgüven...

Benden selam olsun Bolu beyine...

Değer: Kanaatkârlık...

Bir lokma, bir hırka...

Değer: Çalışkanlık...

İşleyen demir ışıldar...

Değer: Fedakârlık...

Kurban olurum...

Değer: Doğruluk/Dürüstlük...

Yalancı Oğlu Yaltacık...

Değer: Sorumluluk...

Büyük başın büyük derdi olur...

Ey oğul! Bundan gayri...

Değer: Sabır...

Sabırla koruk helva olur...

Değer: Vefa...

Allah kadir kıymet bilene düşürsün...

Bir tas su verenim yok...

Değer: Temizlik...

Aslan yattığı yerden belli olur...

Temizlik imandandır...

Değer: Tasarruf...

Damlaya damlaya göl olur...

• Küresel Yeni Değerler: 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

Hayallerimiz ve Cadılarımız...

